

Ανθρώπινα δικαιώματα

Διάλεξη 10/11/2025

Η έννοια του δικαιώματος (1)

Τι σημαίνει ο όρος «δικαίωμα»;

- η δυνατότητα που έχουν τα άτομα ή οι ομάδες να ικανοποιούν τα συμφέροντά τους σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζει η κοινωνία στην οποία ζουν.
- μια αξίωση ή ένα αίτημα που έχει κάποιος επειδή το θεωρεί δίκαιο (π.χ. οι εργαζόμενοι αξιώνουν να έχουν σύνταξη γιατί θεωρούν ότι έχουν εργαστεί αρκετό χρόνο, οι φοιτητές ζητούν καλύτερες συνθήκες στέγασης, κ.λπ.).

Η αξίωση αυτή ή αίτημα μπορεί να αναγνωριστεί ή να μην αναγνωριστεί από το κράτος. Σε περίπτωση που το αναγνωρίσει, στη συνέχεια ψηφίζει κάποιο νόμο για να υλοποιήσει το αίτημα αυτό μέσα από την πολιτική του.

Η έννοια του δικαιώματος (2)

Για παράδειγμα, αν το αίτημα αφορά τη στέγαση των φοιτητών, τότε ψηφίζει νόμο που προβλέπει κάποια κονδύλια από τον προϋπολογισμό του κράτους. Με τον τρόπο αυτό, η αναγνώριση ενός αιτήματος -αξίωσης σημαίνει ότι το κράτος έχει υιοθετήσει το αίτημα και το έχει καταστήσει έννομο, δηλαδή το έχει ενσωματώσει στην ισχύουσα νομοθεσία (η οποία ονομάζεται **«θετικό δίκαιο»**, σε αντίθεση με το **«φυσικό δίκαιο»**). Στην περίπτωση αυτή, το αίτημα μετατρέπεται σε **έννομο δικαίωμα**.

Πολιτισμική θεμελίωση των δικαιωμάτων

Η αναγνώριση στα άτομα της δυνατότητάς τους να πράττουν ή να μην πράττουν σημαίνει ότι **κατ' αρχήν τα δικαιώματα έχουν κοινωνικό χαρακτήρα.**

- Τα άτομα ρυθμίζουν τις σχέσεις τους στο πλαίσιο σταθερών και υποχρεωτικών κανόνων που έχουν γενική ισχύ και είναι αποδεδειγμένοι από την πλειονότητα των μελών μιας ανθρώπινης κοινότητας.

(η κοινή αυτή αποδοχή στηρίζεται στο γεγονός ότι αυτοί οι κώδικες απηχούν τις κυρίαρχες ηθικές αξίες και αντιλήψεις και τις κοινωνικές σχέσεις, τις συναλλαγές ή τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στα μέλη της ανθρώπινης κοινότητας)

Άρα...

Σε αντίθεση με τη θεωρία του φυσικού δικαίου, τα δικαιώματα δεν προϋπάρχουν της κάθε κοινωνίας και δεν είναι ανεξάρτητα από αυτή, αλλά είναι συνυφασμένα με την κουλτούρα της.

Δηλαδή, από αυτή τη σκοπιά, ο χαρακτήρας, το περιεχόμενο και τα όρια των δικαιωμάτων είναι συνάρτηση του χαρακτήρα της κάθε ανθρώπινης κοινότητας, και ειδικότερα των αξιών που περιέχονται στους κοινωνικούς της θεσμούς.

Παραδείγματα τέτοιων δικαιωμάτων είναι: τα μεσαιωνικά δικαιώματα, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας στην παραδοσιακή κινέζικη κοινωνία, εθιμικά δικαιώματα σε Ινδία και Πακιστάν, κ.α.

Η στέγαση των φοιτητών

Η στέγαση των φοιτητών είναι μια αξίωση που τη συναντάμε σε κοινωνίες όπου υπάρχουν πανεπιστήμια και φοιτητές και δεν τη συναντάμε για παράδειγμα σε ένα χωριό της Αφρικής.

Άρα είναι μια αξίωση που τη συναντάμε σε συγκεκριμένες («υπαριτές») κοινωνίες από ομάδες ανθρώπων. Όμως, μπορεί ταυτόχρονα να θεωρηθεί ως ένα ανθρώπινο δικαίωμα, διότι μπορεί να σχετίζεται με την ιδέα της δικαιοσύνης που συνδέεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα (ειδικά με τα κοινωνικά δικαιώματα [δεύτερη γενιά δικαιωμάτων]).

Σε ένα χωριό στην Αφρική οι άνθρωποι απαιτούν οι γυναίκες να μην γεννούν παιδιά πριν το γάμο, και αν το κάνουν τιμωρούνται (π.χ. με δημόσιο λιθοβολισμό)

Στην περίπτωση αυτή, το αίτημα δεν θεωρείται ότι εμπίπτει στην ιδέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. δεν θεωρείται ότι παραβιάζει την ιδέα της ανθρωπίνης ελευθερίας και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας), αλλά των λεγόμενων «πολιτισμικών δικαιωμάτων».

Εμπίπτει δηλαδή στα «δικαιώματα» της κοινότητας (στην προκειμένη περίπτωση, του αφρικανικού χωριού) που επιβάλλονται στο άτομο (εν προκειμένω στην έγκυο). Τα «δικαιώματα» της κοινότητας πάνω στο άτομο (την έγκυο γυναίκα) ορίζονται από τον ηθικό-αξιακό κώδικα της κοινότητας, σύμφωνα με τον οποίο απαγορεύεται σε μια γυναίκα να έχει εξωσυζυγικές σχέσεις. Ο ηθικός κώδικας της κοινότητας είναι αυτός που επιβάλλει την τιμωρία του λιθοβολισμού (της αφαίρεσης του δικαιώματος της ζωής, δηλαδή στην πραγματικότητα ενός θεμελιώδους ανθρωπίνου δικαιώματος).

Πρόκειται για μια αντίληψη η οποία έρχεται σε αντίφαση με τα ανθρωπina δικαιώματα. Η αντίληψη αυτή καθορίζεται από ένα κοινωνικά / πολιτισμικά προσδιορισμένο σύστημα αξιών (ηθικός κώδικας) που είναι παραδοσιοκρατικό (ισχύουν οι παραδόσεις, αιόμα κι αν είναι «απάνθρωπες»), μεριοκρατικό / παρτικουλαριστικό (particular), που είναι το αντίθετο του οικουμενικού χαρακτήρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Δικαιώματα με βάση το φυσικό δίκαιο

- Σύμφωνα με τις αρχές του φυσικού δικαίου τα ΑΔ έχουν οικουμενικό χαρακτήρα.

Ποια είναι η διαφορά τους από τα δικαιώματα που απορρέουν από τα ηθικά συστήματα των ιδιαίτερων πολιτισμικών παραδόσεων;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν ορίζονται από την παράδοση ή την κοινωνική θέση των ανθρώπων, αλλά από την οικουμενική ιδιότητα *άνθρωπος*.

Βασική διάκριση των δικαιωμάτων

Δικαιώματα ως προ-πολιτικές
αξίες με οικουμενικό χαρακτήρα

- Παραπέμπουν στην ένταξη του ατόμου στην αφηρημένη έννοια της ανθρωπότητας
- Ισχύουν, δηλαδή, για όλους τους ανθρώπους ανεξάρτητα από την πολιτισμική, φυλετική, κ.α. καταγωγή.

Δικαιώματα ως ιστορικά
προσδιορισμένες ηθικές επιταγές

- Σχετίζονται με την ένταξη του ατόμου σε δεδομένες πολιτισμικές κοινότητες.
- Δηλαδή, δεν μπορούν να υπάρξουν εκτός των παραδόσεων και της ιστορίας κάθε χώρας (E. Burke)

1^ο συμπέρασμα

Η έννοια του δικαιώματος ως αξίωση που μπορεί να έχει μια ομάδα ανθρώπων σε μια συγκεκριμένη ιστορική κοινωνία, δεν μπορεί να συσχετιστεί με την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γιατί τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι Οικουμενικά και ανεξάρτητα από τις κοινωνίες και τα κράτη, δηλαδή είναι φυσικά και εγγενή στον κάθε άνθρωπο.

Ωστόσο, τόσο τα δικαιώματα-αξιώσεις όσο και τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να ενσωματωθούν στη νομοθεσία, δηλαδή στο θετικό δίκαιο ενός κράτους, επειδή το κράτος αυτό τα έχει αποδεχτεί.

Τα χαρακτηριστικά ανθρωπίνων δικαιωμάτων (1)

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι οικουμενικά.

Δηλαδή, όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από το έθνος, τον πολιτισμό και τη χώρα στην οποία ανήκουν, αλλά και ανεξάρτητα από κάθε άλλη ιδιότητα, όπως φυλή, φύλο, κοινωνική τάξη κ.λπ., έχουν τα ίδια ανθρώπινα δικαιώματα.

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι φυσικά, ανεξάρτητα από την κοινωνία και απαράγραπτα.

Δηλαδή, κάθε άνθρωπος είναι προικισμένος από τη φύση (φυσικό δίκαιο) ή από τον Θεό (θεϊκό δίκαιο) με ορισμένα φυσικά δικαιώματα όπως η ελευθερία [η ισότητα], η ζωή και η ιδιοκτησία (Locke) και η ευτυχία κατά τον Jefferson.

Τα χαρακτηριστικά ανθρωπίνων δικαιωμάτων (2)

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αδιαίρετα και αλληλένδετα.

Δηλαδή, είναι στενά συνυφασμένα μεταξύ τους, κατά τρόπο που αν παραβιαστεί ένα δικαίωμα παραβιάζονται σχεδόν όλα: π.χ. αν παραβιάσουμε την ελευθερία ενός ανθρώπου, παραβιάζουμε ταυτόχρονα και την αξιοπρέπειά του, αλλά και την ισότητα, αν παραβιάσουμε την ιδιοκτησία παραβιάζουμε την ελευθερία, αν παραβιάσουμε την ισότητα κάνοντας διακρίσεις (π.χ. άνιση μεταχείριση κάποιων πολιτών από το κράτος) τότε θα υποτιμήσουμε την ηθική αξία ορισμένων ανθρώπων, κ.λπ.

Τα χαρακτηριστικά ανθρωπίνων δικαιωμάτων (3)

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι θεμελιωδώς ατομικά δικαιώματα.

Δηλαδή, αφορούν το άτομο το οποίο θεωρείται ως ο αποκλειστικός φορέας τους. Με την έννοια αυτή, τα συλλογικά δικαιώματα (της κοινότητας στην οποία ανήκει το άτομο) αντιφάσκουν με την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κατηγοριοποίηση των δικαιωμάτων

Ανθρώπινα δικαιώματα πρώτης γενιάς (κλασικά φιλελεύθερα δικαιώματα, 18^{ος} αιώνας)

Κλασικά θεωρούνται όσα δικαιώματα συνδέονται με τη φιλελεύθερη ατομικιστική παράδοση και προϋπέθεταν την αποχή ή την απομάκρυνση της κρατικής εξουσίας από τον (ιδιωτικό/ ατομικό) χώρο άσκησής τους και εν γένει την προστασία του ατόμου.

Τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα/ελευθερίες: έχουν στόχο την προστασία του ανθρώπου από την εξουσία των ισχυρών και του κράτους. Π.χ. δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση, στο θρήσκευμα, δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κτλ.

Τα δικαιώματα αυτά είναι:

- Η ισότητα. Ισότητα σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν τα ίδια δικαιώματα και την ίδια ηθική αξία (ίση ελευθερία, ίση αξιοπρέπεια, ισότητα έναντι του νόμου).
- Η ελευθερία. Ελευθερία σημαίνει τη δυνατότητα του κάθε ανθρώπου να πράττει χωρίς εμπόδια στηριζόμενος όχι στη βούληση κάποιου άλλου, αλλά στην ελευθερία της δικής του βούλησης, χωρίς την οποία δεν νοείται η ανθρώπινη οντότητα.
- Η ευτυχία. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ευτυχία.
- Ασφάλεια. Το δικαίωμα της ασφάλειας συνδέεται με το δικαίωμα στη ζωή και με ό,τι μας ανήκει.

- **Ιδιοκτησία.** Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία περιλαμβάνει την ιδιοκτησία του εαυτού μας και όσων αποκτούμε, δηλαδή την ιδιοκτησία μας.
- **Αξιοπρέπεια.** Η αξιοπρέπεια σημαίνει να διατηρεί κάποιος την ελευθερία των επιλογών του και συνεπώς της ελευθερίας της βούλησης. Τι αξιοπρέπεια θα είχε όμως ένας άνθρωπος που θα είχε την ελευθερία των επιλογών, αλλά του οποίου όμως θα εξευτελιζόταν η ηθική υπόσταση και η προσωπικότητά του; Ή ο οποίος θα υφίστατο ηθική, ψυχική ή σωματική βία; Είναι προφανές ότι η αξιοπρέπεια προϋποθέτει όχι μόνο την ελευθερία της βούλησης, αλλά και την ηθική ακεραιότητα (τη μη προσβολή της προσωπικότητάς του) και τη μη χρήση οποιασδήποτε μορφής βίας πάνω στο ανθρώπινο πρόσωπο.
- **Τα πολιτικά δικαιώματα.** Η συμμετοχή στους πολιτικούς θεσμούς που παίρνουν τις αποφάσεις (δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, ελευθερίες σκέψης, συνάθροισης και ίδρυσης πολιτικών κομμάτων).

Συμπεράσματα (1)

- Τα κλασικά ανθρώπινα δικαιώματα δίνουν έμφαση στην ελευθερία του ατόμου (γι' αυτό λέγονται και ατομικά δικαιώματα ή ατομικές ελευθερίες), η οποία πρέπει να ειληφθεί με την ευρεία της έννοια, δηλαδή ως το σύνολο των δυνατοτήτων του ανθρώπου να πράττει και να σκέπτεται χωρίς περιορισμούς ή εμπόδια (ελευθερία σκέψης, δράσης, μετακίνησης, οικονομικές ελευθερίες, κ.ο.κ.).
- Βασική προϋπόθεση της ελευθερίας είναι η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη αποστασιοποίηση του κράτους από την (ιδιωτική / ατομική) σφαίρα της άσκησής τους. Ταυτόχρονα όμως, το κράτος μέσα από τους θεσμούς του (σύνταγμα, κοινοβούλιο, δικαστική εξουσία, αστυνομία) προστατεύει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για το λεγόμενο «κράτος δικαίου».

Συμπεράσματα (2)

- Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το κράτος δικαίου, αν και ο επίσημος σκοπός του είναι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών, στην πραγματικότητα δεν λειτουργεί όπως προβλέπεται από τη θεωρία και σύμφωνα με τους σκοπούς του δημοκρατικού κράτους (το οποίο εμπνέεται σε μεγάλο βαθμό από τη θεωρία του κοινωνικού συμβολαίου).
- Ο λόγος είναι ότι το κράτος αποτελεί έναν τεράστιο μηχανισμό εντός του οποίου γίνεται κατάχρηση της εξουσίας (διαφθορά, πελατειακές σχέσεις, «ρουσφέτια», κλπ) από τους πολιτικούς αλλά και τους αξιωματούχους και τους υπαλλήλους, με αποτέλεσμα να παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι δημοκρατικές αρχές, όπως η ισότητα έναντι του νόμου.

Ανθρώπινα δικαιώματα δεύτερης γενιάς (από τα μέσα του 19ου αιώνα και μετά)

- Τα κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα: έχουν στόχο την προστασία του ανθρώπου από τη στέρηση και αντικείμενο την επιβολή αντίστοιχων θετικών υποχρεώσεων των ισχυρών και του κράτους απέναντι στους πολίτες, Π.χ. δικαίωμα στην εργασία, στον πολιτισμό, εκπαίδευση κτλ.
- Τα κοινωνικά δικαιώματα απορρέουν από μια αντίληψη περί δικαιοσύνης («κοινωνική δικαιοσύνη») σύμφωνα με την οποία η κοινωνία οφείλει να προσφέρει στο κάθε μέλος της τις απαραίτητες υλικές προϋποθέσεις για να διασφαλίσει στην πράξη τα (κλασικά) ανθρώπινα δικαιώματά του.

- Τα κοινωνικά δικαιώματα συνδέονται με τη σοσιαλιστική αντίληψη της ελευθερίας, σύμφωνα με την οποία η ελευθερία σημαίνει πρωτίστως την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών (π.χ. ένας άνθρωπος δεν είναι ελεύθερος αν δεν μπορεί να ικανοποιήσει την ανάγκη για στέγη, τροφή, εκπαίδευση, κλπ).

- Τα κοινωνικά δικαιώματα προϋποθέτουν, όχι την απομάκρυνση του κράτους από το άτομο, αλλά την παρέμβασή του.

Δηλαδή, το κράτος αναλαμβάνει μια σειρά δράσεων / παρεμβάσεων («κράτος πρόνοιας») για να ικανοποιήσει τις ανάγκες των πολιτών μειώνοντας τις κοινωνικές ανισότητες.

- Τα κοινωνικά δικαιώματα προϋποθέτουν, όχι την απομάκρυνση του κράτους από το άτομο, αλλά την παρέμβασή του.

Ανθρώπινα δικαιώματα τρίτης γενιάς (από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αι. μέχρι σήμερα)

- Τα δικαιώματα στο φυσικό περιβάλλον, τα δικαιώματα που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση, την τεχνολογική εξέλιξη, τη βιοϊατρική. Π.χ. προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, πολιτιστική πολυμορφία, προστασία προσωπικών δεδομένων, απαγόρευση κλωνοποίησης του ανθρώπου κτλ.

Ο ρόλος των πολιτικών δικαιωμάτων

για τα υπόλοιπα ανθρώπινα δικαιώματα

Τα πολιτικά δικαιώματα ως μέσο προστασίας των υπόλοιπων ανθρωπίνων δικαιωμάτων

- Τα πολιτικά δικαιώματα (ειλέγειν, ειλέγεσθαι, δημόσιες θέσεις και αξιώματα, συνέρχεσθαι, συμμετοχή σε πολιτικές οργανώσεις) δεν είναι ούτε «φυσικά» ούτε «απαράγραπτα», αλλά συμπεριλαμβάνονται στην πρώτη γενιά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, **διότι δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους.**
- Τα πολιτικά δικαιώματα απευθύνονται στον πολίτη (δηλαδή στο μέλος μιας πολιτικής κοινότητας) και όχι στον άνθρωπο ως είδος.
- Τα πολιτικά δικαιώματα έχουν σαν κύριο σκοπό τους τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (την ελευθερία και, κυρίως, την ιδιοκτησία)

Συμπέρασμα 1° : Τα πολιτικά δικαιώματα δεν αποτελούν για τη φιλελεύθερη σιέψη (ηθικό) αυτοσκοπό, αλλά ένα μέσο /εργαλείο.

Συμπέρασμα 2° : Τα πολιτικά δικαιώματα είναι αντιληπτά ως «εργαλεία» ή ως μέσα για την επίτευξη άλλων, σημαντικότερων από αυτά σκοπών (εν προκειμένω των ελευθεριών του ατόμου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του).

Σχολιασμός 1^{ος} : Τα πολιτικά δικαιώματα συνδέονται άμεσα με τα ανθρώπινα δικαιώματα: στη Διακήρυξη του 1789, άνθρωπος και πολίτης είναι δύο βαθιά αλληλο-εξαρτώμενες έννοιες (τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα είχαν νόημα χωρίς τα πολιτικά δικαιώματα, διότι χωρίς την πολιτική κοινότητα και την ενεργό δράση των πολιτών δεν θα μπορούσαν να διασφαλιστούν). Παρά την αλληλεξάρτηση των ανθρωπίνων με τα πολιτικά δικαιώματα, τα δύο αυτά είδη δεν ταυτίζονται ούτε θεωρητικά (τα πρώτα είναι οικουμενικά, δηλαδή αναφέρονται στο ανθρώπινο είδος, ενώ τα δεύτερα συνδέονται με εθνικές- πολιτικές κοινότητες, η κάθε μια από τις οποίες διασφαλίζει κατά προτεραιότητα τα ανθρώπινα δικαιώματα των μελών της) αλλά ούτε και ιστορικά (π.χ. αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία). Η αλληλεξάρτηση αυτή για τους φιλελεύθερους σημαίνει καταρχάς ότι όλοι οι πολίτες, ως άνθρωποι, έχουν συμφέρον να κατέχουν και να ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα.

Σχολιασμός 2^{ος} : Οι φιλελεύθεροι δεν είχαν ποτέ εμπιστοσύνη στις λαϊκές τάξεις γιατί φοβούνταν πως οι τάξεις αυτές θα χρησιμοποιούσαν την πολιτική εξουσία εναντίον των συμφερόντων τους (κυρίως μέσα από μια λαϊκή εξουσία η οποία θα αναδιένειμε την ιδιοκτησία). Για τον λόγο αυτό δεν συναινούσαν στο να δοθούν πολιτικά δικαιώματα στους μη ιδιοκτήτες, πράγμα που οδήγησε στον πολιτικό αποκλεισμό των μη εχόντων ιδιοκτησία.

Από τα πολιτικά στα κοινωνικά δικαιώματα (1)

- Εφεξής η πολιτική εξουσία οφείλει να στηρίζεται στη συναίνεση των πολιτών, άρα να λογοδοτεί στους πολίτες και να ανατρέπεται αν παραβιάζει τους σκοπούς της πολιτικής κοινωνίας, δηλαδή την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των πολιτών.

Από τα πολιτικά στα κοινωνικά δικαιώματα (2)

- Η λαϊκή κυριαρχία συνδέθηκε με τη δυνατότητα των πολιτών μέσω της ψήφου να επηρεάζουν τις κυβερνητικές αποφάσεις.

Συνεπώς η λαϊκή κυριαρχία αναδείχθηκε σε μέσο-εργαλείο πολιτικής πίεσης για την αναδιανομή του κοινωνικού πλούτου υπέρ των λαϊκών τάξεων μέσω του κοινωνικού κράτους.

Συμπεράσματα

- Τα ηθικά αιτήματα που περιέχονται στα ανθρώπινα δικαιώματα (ασφάλεια, αξιοπρέπεια, ισότητα, ελευθερία, κ.λπ.) ικανοποιήθηκαν σε σημαντικό βαθμό μέσα από τον συνδυασμό των κοινωνικών διεκδικήσεων (κυρίως εκ μέρους της εργατικής τάξης και των κοινωνικών κινημάτων) και της παρέμβασης του κράτους (στην οποία το κράτος οδηγήθηκε εξαιτίας της πίεσης που άσκησε η λαϊκή ψήφος).
- Τα πολιτικά δικαιώματα υπήρξαν έτσι ένα σημαντικό όπλο των ασθενέστερων τάξεων για κοινωνική δικαιοσύνη. Τα κοινωνικά δικαιώματα, επειδή απορρέουν σε μεγάλο βαθμό από τα πολιτικά δικαιώματα και την ιδιότητα του πολίτη, σηματοδότησαν την αναγνώριση ενός ελάχιστου εισοδήματος (για την επιβίωση, όπως συμβαίνει στις περισσότερες δημοκρατικές κοινωνίες).

Σχολιασμός

- Σε ορισμένες περιπτώσεις κοινωνικά δικαιώματα έχουν παραχωρηθεί σε κατηγορίες ατόμων που δεν διέθεταν πολιτικά δικαιώματα (για παράδειγμα στις γυναίκες και τα παιδιά στη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης).
- Τα κοινωνικά δικαιώματα θεσπίστηκαν για πρώτη φορά από τον Bismarck, στη Β' Γερμανική Αυτοκρατορία, δηλαδή σε ένα καθεστώς με περιορισμένα πολιτικά δικαιώματα
- Στις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού οι πολίτες δεν διαθέτουν ουσιαστικά δικαιώματα και ελευθερίες, αλλά διαθέτουν κοινωνικά δικαιώματα συγκρίσιμα με αυτά των δυτικών φιλελεύθερων δημοκρατιών.

Σας ευχαριστώ!
